

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ:
ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

В статті йдеться про андрагогіку – ця наука вивчає зміст, форми, методи та засоби організації навчання дорослих людей з метою полегшення їхнього навчання, задоволення їхніх освітніх потреб, підвищення операціональності отриманої освіти під час вирішення життєвих проблем, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості. Аналізується андрагогіка як теорія і практика навчання, що розкриває специфічні закономірності заосвоєння знань та вмінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку державного управління.

Ключові слова: навчальна діяльність, андрагогічне навчання, підвищення кваліфікації, викладач-фасилітатор, соціогуманітарне знання, неперервне навчання, адаптивне навчання, самореалізація, мнемонічні прийоми, ментальні моделі, принцип елективності, корпоративне навчання, державне управління.

Rostiyanov Bogdan

**STATE DEPARTMENT OF EDUCATION FOR ADULTS:
DOMESTIC EXPERIENCE CONTEMPORARY HISTORY**

The article tells about andragogy - This science studies the content, forms , methods and organization of training adults to facilitate their learning to meet their needs in education, improving educational attainment operationality during resolution of life's problems , achieve individual goals , personal fulfillment . Analyzed andragogy as a theory and practice of teaching , revealing the patterns of

development of knowledge and skills training activities adult subjects , as well as management features of this activity by the government.

Keywords: educational Activities, andragogical education, training, teacher and facilitator, socio knowledge, continuous learning, adaptive learning, self-realization, mnemonic, mental models, the principle elektyvnosti, corporate training, public administration.

Ростиянов Богдан Юрьевич

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЕМ ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ НОВЕЙШЕЙ ИСТОРИИ

В статье идет речь об андрагогике – эта наука изучает содержание, формы, методы и средства организации обучения взрослых людей с целью облегчения их обучения, удовлетворения их потребностей в образовании, повышения операциональности полученного образования во время разрешения жизненных проблем, достижения индивидуальных целей, самореализации личности. Анализируется андрагогика как теория и практика обучения, раскрывающая закономерности освоения знаний и умений взрослым субъектом учебной деятельности, а также особенности управления этой деятельностью со стороны государственного управления.

Ключевые слова: учебная деятельность, андрагогическое обучение, повышение квалификации, преподаватель-фасилитатор, социогуманитарное знание, непрерывное обучение, адаптивное обучение, самореализация, мнемонические приемы, ментальные модели, принцип елективности, корпоративное обучение, государственное управление.

Актуальність нашого дослідження зрозуміла. Вік інформаційних технологій вимагає від людини високого рівня освіти і самоосвіти. Зростає значення безперервного навчання, навчання протягом життя. Концепція безперервного навчання має особливе значення в сфері державного управління.

Мета нашої статті – дослідити особливості державного управління освітою для дорослих протягом ХХ століття у нашій країні. **Завдання:**

- 1) звернути увагу на визначення андрагогіки і його особливості;
- 2) дослідити принципи навчання дорослих;
- 3) розглянути питання: андрагогіка і корпоративне навчання;
- 4) поміркувати про державне управління освітою для дорослих – і людський потенціал;
- 5) висвітлити питання рефлексії та контролю в державному регулюванні андрагогічного навчання;
- 6) вивчити історію ДУ діяльністю вечірніх шкіл і шкіл робітничої молоді;
- 7) вивчити історію ДУ діяльністю вищих шкіл: вищих партійних, вищих комсомольських і вищих профспілкових.

Виклад основного матеріалу. Андрагогіка – розділ теорії навчання, який розкриває специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку професійного педагога. Поняття «андрагогіка» було введено до наукового обігу 1833 року німецьким істориком педагогіки А. Каппом [11, с. 28]. В останні десятиліття увага до андрагогіки неухильно зростає у зв'язку з підвищенням у суспільстві як потреби, так і можливості багаторазового (постійного) підвищення кваліфікації, перенавчання або навіть зміни професії для трудящих, а також можливостей і потреб навчання і перенавчання дорослих (навіть пенсіонерів!) у зв'язку зі зростанням культурних запитів. Поряд із терміном «Андрагогіка» у спеціальній літературі використовуються терміни «педагогіка дорослих», «теорія освіти дорослих» тощо [1, с. 125].

Термін одразу після своєї появи викликав дискусію серед вчених. Відомо, що проти самої ідеї вивчення і розвитку освіти дорослих в якості специфічного предмета виступав такий відомий філософ і педагог, як Герbart [10, с. 31]. В першій половині ХІХ століття освіта дорослих не набула широких масштабів, і термін не набув поширення [8, с. 15]. А уже в 1920-ті роки освіта дорослих стає

сферою теоретизування – наприклад, в Німеччині. Термін «андрагогіка» отримує друге народження, описуючи тепер сукупність роздумів про те, чому, навіщо і як саме викладати дорослим [12, с. 11].

Сьогодні в Європі існує в основному три тлумачення цього терміна [12, с. 15]. По-перше, у багатьох країнах зростає сприйняття андрагогіки як наукового підходу до процесу навчання дорослих. В цьому значенні андрагогіка – це наука розуміння (теорія) і підтримки (практика) освіти дорослих протягом всього життя. По-друге, головним чином у США, андрагогікою в традиції М. Ноулза називають специфічний теоретичний і практичний підхід, оснований на гуманістичній концепції автономних учнів і викладачів-фасилітаторів (організаторів групового навчання). По-третє, спостерігається відсутність єдності в інтерпретації андрагогіки від «практики освіти дорослих», «специфічних методів викладання» до «академічної дисципліни» й «протилежності дитячій педагогіці».

На східнослов'янському просторі поняття «андрагогіка» зявилося в результаті запозичення з концепції андрагогіки М. Ноулза. Вивчення питання [10, с. 25] свідчить, що багато хто з російських і українських вчених розглядають її як самостійну науку і наукову дисципліну, в різних роботах автори визначають андрагогіку як галузь наукового знання і як галузь педагогічної науки, як сферу соціогуманітарного знання [Бим-Бад, Гавров]. Подібне багатоманіття думок свідчить про необхідність подальшого вивчення андрагогіки в країнах східнослов'янської цивілізації.

Далі скажемо кілька слів про принципи практичного навчання для дорослих, підвищення кваліфікації та самоосвіту. Згідно із принципами андрагогіки, дорослій людині, яка проходить навчання, належить провідна роль у навчальному процесі – така доросла людина ставить перед собою конкретні цілі навчання і прагне до самостійності, самореалізації, самоуправління. Андрагогіка реалізує стародавню формулу навчання: *non scholae, sed vitae discimus* — «учимся не для школи, а для життя». Дослідник О. Деревянников [7] вважає, що вся історія становлення і розвитку навчання людини вказує на

те, що навчання має бути неперервним і адаптивним. В широкому розумінні андрагогіку й слід розуміти як науку особистісної самореалізації людини протягом всього життя.

Як відомо, вперше термін «андрагогіка» було введено 1833 року німецьким істориком епохи Просвітництва А. Каппом – однак у підході неперервного навчання було багато противників. Так, німецький філософ, психолог і педагог XIX ст. Г.-І. Фридрих висловив свою незгоду із «узаконеним вічним неповноліттям» людини [4, с. 161]. В тому ж таки XIX столітті Е.-Л. Трондайк показав, що крива здатності до навчання спадає дуже повільно в період від 22 до 45 років, і для нижчого інтелекта вона спадає не швидше, ніж для вищого [5, с. 38].

1970 р. М. Ноулз видав фундаментальну працю з андрагогіки «Сучасна практика освіти дорослих. Андрагогіка проти педагогіки» [9, с. 40]. В ній він сформулював основні положення андрагогіки:

1) дорослій людині, яка навчається — саме «навчається» (а не «її навчають») належить провідна роль в процесі навчання;

2) така людина, що є сформованою особистістю, ставить перед собою конкретні цілі навчання, прагне до самотійності;

3) доросла людина має професійний і життєвий досвід, знання, вміння, навички, котрі мають бути використані в процесі навчання;

4) дорослий шукає якнайшвидшого застосування отриманим під час навчання знанням і вмінням;

5) процес навчання значною мірою визначається часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами тощо – які або обмежують навчання, або сприяють йому;

6) процес навчання організовано у вигляді спільної діяльності того, хто навчається – і того, хто навчає, на всіх його етапах.

Найголовніше положення андрагогіки, на відміну від традиційної педагогіки, полягає в тому, що провідну роль в процесі навчання відіграє не той, хто навчає – а той, хто навчається. Функція того, хто навчає в такому разі –

надання допомоги тому, хто навчається у виявленні, систематизації, формалізації особистого досвіду останнього, коригуванні й поповненні його знань. Тому відбувається зміна пріоритетності методів навчання: андрагогіка замість лекційних передбачає насамперед практичні заняття, часто експериментального характеру, дискусії, ділові ігри, кейси, ситуаційні завдання тощо. Щодо теоретичного матеріалу – на перше місце виходять дисципліни, що містять інтегрований матеріал з кількох суміжних галузей знань (міждисциплінарних) – наприклад, управління проектами. Як негативне явище слід відзначити, що процеси сприйняття, мислення, запам'ятовування у дорослої людини протікають не так продуктивно, як у дитини чи підлітка. у зв'язку з цим першочерговості набувають методи навчання, методологія – наприклад, використання мнемонічних (асоціативних) прийомів запам'ятовування.

Крім того, доросла людина має стійкі ментальні моделі, стійкий досвід соціальної поведінки, професійної діяльності тощо. Однак цей досвід застаріває, індивідуальні ментальні моделі входять в протиріччя із загальними (корпоративними) цілями, навичками й вимогами – що зумовлює складнощі у навчанні дорослого, коли необхідним є не лише «прищеплювання» нового, а й «видалення» старого, такого, що вичерпало себе.

Сучасна наука виділяє основні принципи андрагогіки, перелічені нижче.

1. Принцип пріоритетності самостійного навчання.
2. Принцип спільної діяльності того, хто навчається, з одногрупниками й викладачем при підготовці й у процесі навчання.
3. Принцип використання наявного позитивного життєвого досвіду.
4. Принцип коригування застарілого досвіду і особистісних настанов, котрі перешкоджають засвоєнню нових знань.
5. Принцип індивідуального підходу до навчання на основі особистісних потреб.

6. Принцип елективності навчання (надання тому, хто навчається, свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання, оцінювання результатів навчання).

7. Принцип рефлексивності (свідоме ставлення того, хто навчається – до навчання).

8. Принцип запитуваності результатів навчання практичною діяльністю того, хто навчається.

9. Принцип системності навчання.

10. Принцип актуалізації результатів навчання (їхнє якнайшвидше використання на практиці).

11. Принцип розвитку того, хто навчається.

Для максимально ефективного досягнення цілей андрагогіки необхідним є поділ дорослих за різними віковими категоріями (поколіннями). Соціальна наука виділяє три вікових категорії: до 25 років, від 25 до 45, понад 45 років.

Заради справедливості треба сказати, що на теперішній час в Україні і в Росії відсутня єдина концепція освіти дорослих людей, наприклад така, як в Німеччині, Фінляндії, Швеції.

Досліджуючи практичний бік андрагогіки, В. В. Золотарьов [див. 14, с. 65] стверджував наступне. Створення ефективної системи корпоративного навчання є одним з найважливіших завдань для багатьох компаній. В. В. Золотарьов дивиться, як рекомендації андрагогіки можуть допомогти підвищити ефективність корпоративних систем навчання персоналу. Насамперед В. В. Золотарьов звертає увагу на етапи навчання відповідно до андрагогічної моделі.

1. Визначення реальної проблеми, для розв'язання якої необхідне навчання.

2. Діагностика того, хто навчається.

3. Планування процесу навчання.

4. Створення умов реалізації процесу навчання.

5. Власне реалізація процесу навчання.

б. Оцінювання процесу і результатів навчання, корекція процесу навчання.

Наведені етапи є схожими на заходи, що проводяться в різних компаніях при організації корпоративного навчання. Засновник андрагогіки М.Ш. Ноулз [5, с. 41] запропонував наступний варіант навчального контракта:

- Що ви будете вивчати? (цілі навчання)
- Як Ви будете це вивчати? (використовувані засоби)
- Строки навчання. Як ви дізнаєтеся, що ви це вивчили?
- Як Ви перевірите, що Ви це вивчили? (Перевірка)

Якщо уявити, що перед тим, як піти на тренінг, співробітник компанії заповнить подібний контракт, то очевидно, що він прийде на тренінг із зовсім іншим усвідомленням того, що йому треба – ніж співробітник, котрий тільки на початку тренінгу зрозумів, куди він потрапив і чим приблизно буде займатися.

Варто прояснити, яку саме людину андрагогіка визначає як дорослу С. І. Змеєв [9, с. 12] визначає так:

1) дорослий усвідомлює себе все більш самостійною особистістю, управляє сам собою;

2) він накопичує все більший запас життєвого досвіду, котрий стає важливим джерелом навчання його і його колег;

3) його готовність до навчання визначається його прагненням за допомогою навчальної діяльності розв'язати свої життєво важливі проблеми й досягти конкретної мети;

4) він прагне невідкладної реалізації отриманих знань, умінь, навичок;

5) його навчальна діяльність значною мірою обумовлена часовими, просторовими, професійними, побутовими, соціальними факторами.

Виходить, що чим менша відповідність особливостей людини цим характеристикам, тим більше, поряд з андрагогічними методами, повинні застосовуватися елементи традиційної моделі навчання – педагогічної. Таким чином, при навчанні категорій співробітників з невисоким рівнем «дорослості»

необхідно поєднувати андрагогічні й педагогічні підходи з урахуванням індивідуальних особливостей людей.

Андрагогіка – це наука, покликана розкрити людський потенціал. В широкому розумінні андрагогіка – наука особистісної самореалізації індивіда. Андрагогіка також є синонімом психологічного навчання. Історично склалося, що в попередні століття в основному вчили дітей. На базі даної діяльності й склалася наука педагогіка. Студентів просто розглядали як дітей старшого віку, чому відповідав і їхній юридичний статус: у більшості країн Європи повноліття наставало у 21 рік. (До речі, в університетах тілесні покарання були звичайнісінькою практикою). В ХХ столітті з ускладненням професійної діяльності в результаті бурхливого науково-технічного прогресу гостро постало питання про навчання дорослих людей, які вже давно вийшли зі студентського віку. Це було пов'язано з тим, що знання, отримані ними в дитинстві та юності, через пару десятиліть вже морально застарівали. Для розв'язання цієї проблеми застосовували засоби педагогіки без будь-яких змін, але доволі швидко виявилася потреба у виробленні нового підходу. Так з'явилася андрагогіка – і більшість андрагогів вийшла з педагогів.

Вчитель для дитини зазвичай є одним з головних авторитетів у дитячому житті. В такій ситуації вчителеві легко працювати – адже будь-яке слово автоматично сприймається як істина. До того ж педагог виконує дві функції – вчителя й вихователя. Відносини з дорослим учнем у андрагога будуються на зовсім іншій основі. Тут вчитель є найманим працівником, процес навчання – діловими відносинами рівних партнерів по взаємодії.

Саме життя спонукає дорослу людину озброювати себе знанням. Розуміти навколишнє життя – ось найголовніше завдання освіченої людини. Для цього потрібна рефлексія, без рефлексії немає справжнього навчання. Цілі рефлексії – згадати, з'ясувати й усвідомити основні компоненти діяльності: її зміст, типи, способи, проблеми, шляхи розв'язання тощо. В цьому розумінні старовинне прислів'я «Век живи – век учись» набуває нового змісту, прямого і буквального з точки зору андрагогіки. Головним при відборі змісту освіти стає

критерій «знання – під діяльність», не про запас, а під реальні потреби, що виникають у практичній діяльності.

Позитивним досвідом андрагогіки слід вважати вітчизняний досвід, насамперед досвід вечірніх шкіл. Вечірні школи стали відкриватися ще у ХІХ столітті (вчителькою такої школи, наприклад, з 1891 по 1896 рік працювала Н. К. Крупська). В СРСР вечірні школи мали назви шкіл робітничої молоді. Державна влада, відкривши їх у 1943-44 роках, ставила за мету вирішення важливого соціального завдання: дати можливість отримати освіту працюючим підліткам. Вперше про організацію навчання для робітничої молоді задумалися ще в середині двадцятих років. 7 квітня 1925 року вийшов Декрет Ради Народних Комісарів «Положення про школи робітничої молоді». Однак мережа таких шкіл почала складатися лише в роки Великої Вітчизняної війни, відповідно до постанов РНК СРСР «Про навчання підлітків, що працюють на підприємствах» (15 червня 1943 р.) і «Про організацію вечірніх шкіл сільської молоді» (червень 1944 р.), згідно з якими з 1 жовтня 1943 року влада відкриває в містах і робітничих селищах мережу загальноосвітніх шкіл для навчання підлітків без відриву від виробництва. У квітні 1944 року таким школам було дано назву «Школи робітничої молоді». В сільській місцевості існували аналогічні школи сільської молоді, прабразом яких були вечірні класи шкіл селянської (з 1930 року – колгоспної) молоді, вперше відкриті 1928 року, навчання в яких було підпорядковане завданням соціалістичних перетворень на селі й проводилося в навчальних господарствах, радгоспах, кооперативах і колгоспах. Школа колгоспної молоді сприяла створенню колгоспного активу на селі, підвищенню культурного й агрономічного рівня селянства, оволодінню новою сільськогосподарською технікою. 1934 р. школи колгоспної молоді були перетворені на неповні середні школи. Наступним етапом розвитку вечірньої освіти на селі, 1944 року, стають школи сільської молоді. На відміну від шкіл робітничої молоді, ці школи давали учням підготовку в обсязі початкової і 7-річної шкіл. Школи сільської молоді відкривалися у великих селищах, колгоспах, радгоспах і МТС у складі 1-4-х і 1-7-х класів. З 1956 стали діяти

також середні школи сільської молоді у складі 5-10-х і 8-10-х класів. 1958 року школи робітничої і сільської молоді були перейменовані у «вечірні (змінні) середні загальноосвітні школи». Серед відомих людей, що свого часу закінчили вечірні школи – перший космонавт Герой Радянського Союзу Юрій Олексійович Гагарін, командувач повітряно-десантними військами Герой Радянського Союзу Василь Пилипович Маргелов та багато інших. Діяльність вечірніх шкіл знайшла відображення у таких відомих кінофільмах, як «Весна на Заречной улице», «Большая перемена».

В історії вітчизняних вечірніх шкіл була така цікава сторінка. 1919 року Радянська влада відкрила в Одесі Єврейський клуб для піклування над єврейськими підлітками, які втратили рідних і житло в період Громадянської війни. До цього клубу приймали єврейських підлітків з різних місцевостей. 1920 року клуб розгромили денікінці. 1921 року він був відновлений і перетворений на Перший Будинок Єврейської Робітничої Молоді ім. Жовтневої революції, скорочено – Єврабмол. Єврабмольці жили на повній самоорганізації побуту й харчування, самозабезпечення продуктами (сад, город, бахча, натуральний обмін) і одягом (швейна майстерня), самі виготовляли меблі, навчальні прилади. 1932 року Єврабмол був перетворений на Школу-завод ім. Кірова (від неї вели свою історію і Одеський верстатобудівний завод ім. Кірова, і Одеський верстатобудівний технікум).

Тепер – іще про одну сторінку державного управління освітою для дорослих. 1969 року була відкрита Вища комсомольська школа при ЦК ВЛКСМ – вищий навчальний заклад, що готував кадри для роботи в комсомольських організаціях, зональних і республіканських комсомольських школах, молодіжних газетах, редакціях радіо і телебачення тощо. Вищу комсомольську школу було відкрито на базі заснованої 1945 року Центральної комсомольської школи (ЦКШ) при ЦК ВЛКСМ. Прийом до ВКШ проводився за рекомендаціями ЦК союзних республік, бюро обкомів і крайкомів комсомолу. У складі ВКШ станом, наприклад, на 1970 рік працювало 2 факультети (історії та комуністичного виховання, комсомольської роботи),

14 кафедр (в тому числі теорії і практики комсомольської роботи, історії ВЛКСМ, масово-політичної і культурно-просвітницької роботи, піонерської роботи тощо). Випускники ВКШ захищали дипломну роботу, здавали державні іспити й одержували диплом про присвоєння кваліфікації викладача історії і суспільствознавства, методиста з комуністичного виховання.

Говорячи про вітчизняну андрагогіку, не можна не згадати й про такий специфічний навчальний заклад, як Вища профспілкова школа культури. Заснована в Ленінграді 1926 року. Працювали в ній факультети педагогіки, культурно-виховної роботи, організаторів народної творчості, економіки соціально-культурної сфери тощо.

І, нарешті, найважливіша сторінка історії державного управління андрагогічною освітою стосується діяльності Вищих партійних шкіл. Нагадаємо, що була колись Київська вища партійна школа — освітня установа при Центральному Комітеті КПУ у Києві часів УРСР, що займалася підготовкою та ідеологічним вихованням керівних та управлінських кадрів КПУ. Діяла до 1991 р. Містилася спершу в Рильському провулку, а з 1986 року в однойменній будівлі по вул. Мельникова, 36/1. Створена 1946 року як Республіканська партійна школа зі строком навчання слухачів 2 роки на базі середньої освіти. З 1949 року перейшла на трирічні навчальні програми, стала давати вищу освіту. У 1956 строк навчання збільшено до 4 років. З 1962 року до ВПШ приймали партійних, радянських і комсомольських працівників, працівників засобів масової інформації та пропаганди з вищою освітою. Навчання тривало 2 роки. Випускники здобували так звану вищу партійно-політичну освіту. Прийом слухачів провадився ЦК Компартії України за рекомендаціями обкомів партії. ВПШ розташовувалася в приміщенні колишньої гімназії Стельмашенка за адресою Рильський провулок, 10. Нова споруда навчального закладу була збудована у 1979–1986 рр. як навчальний корпус ВПШ при ЦК КПУ на ділянці колишнього акліматизаційного саду НАН України. Автори проекту — архітектори Ігор Шпара, Георгій Духовичний, Олександр Тамаров, Олександр Ноценко; конструктор — Іван Онуфрієнко.

Після проголошення незалежності України Вищу партійну школу було розформовано, а її будівлю передано на баланс Київського національного університету імені Шевченка. Нині у будинку містяться Інститут міжнародних відносин та Інститут журналістики КНУ, а також Національна академія державного управління при Президентові України.

Взагалі Вищі партійні школи КПРС – це були вищі навчальні заклади в СРСР в 1946 – 1991 роках (а взагалі історія вищих партійних шкіл починається з ленінської школи в Лонжюмо) для підготовки керівних партійних і радянських кадрів, а також керівників ЗМІ. Школи створювалися й знаходилися під керівництвом відповідних Центральних Комітетів Комуністичної партії союзних республік, обкомів і крайкомів КПРС. Навчальний процес у ВПШ будувався, виходячи з рівня підготовки абітурієнтів:

1) на базі вищої освіти давалася вища партійно-політична освіта (з дворічним строком навчання у ВПШ і трирічним у ЗВПШ – заочній Вищій партійній школі);

2) на базі середньої – вища загальна і партійно-політична освіта (з 4-річним строком навчання в ВПШ і 5-річним у ЗВПШ).

Прийом до школи членів партії (зі стажем не менше трьох років) здійснювався за рекомендацією ЦК союзних республік, обкомів і крайкомів. Додатковою вимогою до абітурієнтів був досвід партійної, радянської, комсомольської, журналістської роботи або виявлені організаторські здібності у виборних партійних і радянських органах.

Навчальні плани підготовки кадрів і склад кафедр ВПШ змінювалися залежно від конкретних умов (національного складу, освітнього рівня слухачів, вимог політичного моменту). Протягом 1970-1980-х років у складі ВПШ знаходилися кафедри: історії КПРС, марксистсько-ленінської філософії, політекономії, наукового комунізму, партійного будівництва, радянського державного будівництва і права, міжнародного комуністичного й національно-визвольного руху, радянської економіки й управління народним господарством, журналістики, іноземних мов.

Цікавим фактом державно управлінської андрагогічної освіти часів незалежної України можна вважати створення кафедри андрагогіки при ЦПКК тодішнього Одеського філіалу Української Академії державного управління при Президентові України. На кафедрі працювали викладачі: О. М. Якубовська, С. К. Хаджирадєва, В. П. Перелєшина, Н. В. Сокур, В. А. Ісайко, В. Г. Логвінов та інші. Кафедра забезпечувала навчальний процес Центру підвищення кваліфікації. В навчальному процесі О. М. Якубовська і С. К. Хаджирадєва постійно використовували найновіші форми й методи навчання: мозкові штурми, кейс-стаді, ділові ігри тощо.

Переходячи до **висновків**, зазначимо наступне. Андрагогіка — це теорія навчання дорослих, яка виходить з того, що мета сучасного підходу до освіти полягає у сприянні розвитку та збагаченні цілісної особистості, прояву її самобутності, актуалізації її здібностей. Андрагогіка об'єднує знання про специфіку навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх та життєвих потреб, реальних можливостей, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки і фізіології. Ця наука вивчає зміст, форми, методи та засоби організації навчання дорослих людей з метою полегшення їхнього навчання, вдоволення їхніх освітніх потреб, підвищення операціональності отриманої освіти під час вирішення життєвих проблем, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості. Андрагогіка – це теорія і практика навчання, що розкриває специфічні закономірності заосвоєння знань та вміні дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку державного управління. Історичний досвід свідчить, що найкращим досягненням андрагогіки стали державно управлінські навчальні заклади, насамперед Вищі партійні школи, котрі діяли на території СРСР у ХХ столітті. Позитивний досвід системи радянських андрагогічних державно управлінських закладів є цінним і сьогодні, в ХХІ столітті – для сфери державно управлінського навчання.

Литература.

1. Бим-Бад Б. М., Безруких М. М., Болотов В. А., Глебова Л.С. и др. Педагогический Энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.
2. Бим-Бад Б. М., Гавров С.Н. Модернизация института семьи: макросоциологический, экономический и антрополого-педагогический анализ: Монография. – М. : Интеллектуальная книга, Новый хронограф, 2010.
3. Буренко В. М. Андрагогічний підхід до професійної перепідготовки вчителя гуманітарного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / В. М. Буренко. – К., 2005. – 22 с.
4. Болтівець С., Сігаєва Л. Пріоритетні напрями освіти дорослих в матеріалах ЮНЕСКО / С. Болтівець, Л. Сігаєва // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2003. – Випуск 3-4. – С. 160–164.
5. Громкова М. Т. Андрагогика. Теория и практика образования взрослых. – 240 с.
6. Декрет СНК РСФСР от 07.04.1925 г. «Положение о школах рабочих подростков». – М. : КонсультантПлюс, 2013.
7. Дресвянников В. А. Про андрагогіку // www.elitarium.ru.
8. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых. – М. : М.: ПЕР СЭ, 2007. – 272 с.
9. Змеев С. И. Становление андрагогики: развитие теории и технологии обучения взрослых : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. И. Змеёв. – М., 2000. – 44 с.
10. Колесникова И. А. Основы андрагогики. – М.: «Академия», 2003. – 240 с.
11. Кукуев А. И. Андрагогический подход в педагогике. – Ростов-на-Дону.: ИПО ПИ ЮФУ, 2009. — 328 с.

12. Рейсманн Йост. Андрагогика. История, значение, контекст, функция. – М. : Знание, 2012. – 182 с.

13. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка: Наук.-метод. посібник / За заг. ред. Пуцова В. І., Набоки Л. Я. – К., 2007. – 228 с.

14. Слободчиков В.И. и др. Антропологический принцип в психологии развития. – М: Знание, 1998.